

УДК:327 (477):17.022.1(045)

*Котляр К. І., студентка 1 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 052 «Політологія»*

*Кокорський В. Ф., к.і.н., доцент, доцент
кафедри політології та державного управління*

МІСЦЕ ГЛОБАЛЬНИХ МІСТ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Глобалізація та її наслідки, а саме взаємозалежність економічних і політичних чинників, розмиття меж внутрішньої та зовнішньої політики активізували процес руйнування старого світопорядку зі зміною класичної біполярної структури та всеохоплюючою відмовою від традиційних «ігор за правилами». Такі трансформації розглядаються нами як процес формування нового його різновиду.

Під світопорядком автори розуміють певну модель взаємовідносин інституціональних та неінституціональних політичних гравців, які в результаті обумовлюють формування нової архітектури простору з центрами сили та прийняття рішень, розподіл світових ресурсів та формування нової парадигми суспільного розвитку. Особливістю його становлення є зростаючий вплив глобальних міст. Відомий британський дослідник міського розвитку П. Холл ще у 70-х роках минулого століття зазначав їх значення як таких, де відбувається непропорційно велика частина найбільш важливих справ в світі.

З кінця 1980-х років у теорії світових міст з'явилася велика кількість послідовників в рамках соціології, антропології, політекономії, урбаністики, міського планування тощо. Серед дослідників, які запропонували розглядати міста та мережі міст в контексті глобальної політики і економіки, слід виокремити Дж. Біверстока, Р. Когена, С. Сассен, Р. Сміта, П. Тейлора, М. Тімберлейка, Дж. Фрідмана, П. Холла, К. Чейз-Данна. Разом з тим представники політичної науки ще майже не долучалися до обговорення цієї проблеми.

Метою даних тез є розширення політологічного аналізу специфіки формування нового світового порядку через призму впливу глобальних міст та міських мереж.

Відправною точкою урбаністичного розвитку «гіпотез глобального міста» стала книга «Глобальне місто» американської соціологині Саскії Сассен¹ [5]. Вона апелює до ключових міст світу, які у ролі «командних пунктів» використовуються світовим капіталом для управління виробництвом і ринками. За її логікою у системі глобального управління слід виокремити наступні характеристики глобального міста:

1. Місто як елемент регіональної та світової економічної структури для підвищення конкурентоспроможності національної та регіональної економіки.

¹ Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press. 1991. 480 p

2. Наявність концентрації функцій управління та контролю світової економіки, яка сформована за рахунок або в результаті взаємодії глобальних міських мереж.

3. Наявність концентрації адміністративних та управлінських функцій, що створюють інформаційно – владні вузли, в яких ухвалюються суспільно-значущі рішення, в подальшому трансльовані в глобальні економічні сітки.

4. Медійна складова глобального міста з формуванням соціального профілю індивіда через цифрові сітки.

5. Розвинуті та мобільні ринок праці й освітнє середовище, завдяки яким сучасне глобальне місто постає центром відтворення знань і навчання нових фахівців.

Лондон, Нью-Йорк, Токіо та інші альфа-міста та мереж міст формально виступають провідниками глобальних політичних потоків, джерелом яких є держави, міжнародні організації, проте одночасно вони прагнуть ці потоки генерувати і направляти. Їх активність проявляється через лобізм та дипломатію міст (наприклад С40, «Mayors for Peace» тощо).

Сучасні дослідники характеризують глобальні міста, як акторів, які приватизують світову політику. Вони хоч і представляють інтереси не такого широкого кола людей, як держави, порівняно з тими ж ТНК виглядають більш легітимними і демократичними, оскільки зміст пропонованого ними «міжнародного» порядку денного визначається розстановкою сил у міській коаліції, що складається з влади, бізнесу та суспільства² [3, с. 27].

Передумовами формування нового світопорядку можна вважати: зміщення владних повноважень з національного на глобальний рівень, злиття політичних і економічних функцій в сучасному світі, концентрацію конфліктогенності, регіональну нестабільність. Варто згадати також темпи світової урбанізації. За даними ООН, до 2050 року в містах будуть жити і працювати 6,5 мільярдів людей, тобто дві третини всього людства, тоді як ще у 1950 році там проживало менше одного мільярда³[2]. А це призводить до підвищеної глобальної конкуренції задля збереження конкурентоспроможності з паралельним розвитком транснаціональних мереж співпраці і мережевої культури зі швидкими темпами технологічного прогресу.

Нами пропонуються 2 сценарії формування нового світопорядку. Перший і найбільш ймовірний полягає в тому, що глобальні міста «стають на захист» позитивних атрибутів глобалізації, таких як толерантність, вільна торгівля, відкритість, капіталовкладення у технічний розвиток. Як наслідок, виокремлюються міста та мережі міст, частина з яких має значну автономію, а деякі повністю стають незалежними. Разом з цим спостерігається послаблення

² Довбыш Е. Г. Роль глобальных сетей городов в мировой политике. *Человек. Сообщество. Управление*. – 2014. – № 1. – С. 18 – 31.

³ Звіт комісії ООН з народонаселення і розвитку. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/015/37/PDF/N1901537.pdf?OpenElement>

національних урядів поряд з посиленням тенденції до радикалізму, націоналізму, популізму та збільшення правих сил у світі.

Воно супроводжується загостренням ізоляціоністської міграційної та торговельної політики з активізацією торговельних війн (наприклад, між США і КНР). Слід очікувати прискорену міграцію сукупно зі швидкою урбанізацією, а отже посилення проблем національної безпеки та закриття державних кордонів, а також зростаючу економічну та культурну розбіжність між територіями. Ці та інші чинники можуть призвести до розпаду ЄС, коли внаслідок Brexit з нього вийдуть Франція та Німеччина, наслідком чого стане подальша децентралізація влади на континенті.

Другий сценарій передбачає нову хвилю міграції зі зменшенням її трудової та збільшенням нелегальної частки. Як наслідок, концепція комфортних глобальних міст перебуватиме у кризі, адже їх перенаселення буде ставити під загрозу особисту безпеку та рівень добробуту громадян. Зростатиме відтік з них трудової інтелігенції як чинника створення та накопичення інноваційного та технологічного ресурсу, що сприятиме втечі капіталу. Кількість активних міських мереж зменшиться з понад 200 до 50, що буде свідчити про: 1) зменшення глобальної впливовості міст; 2) їх перетворення на віртуальні центри з пустою інфраструктурою; 3) зміну політичного та економічного становища з можливим занепадом як політичних гравців держав, до яких вони територіально належать.

Таким чином, основною проблемою, з якою зустрінуться інституціональні та неінституціональні актори політики під час переходу до нової моделі взаємовідносин, є зіткнення та поєднання національних і наднаціональних, групових і загальносвітових інтересів. У новому світопорядку на статус головних гравців будуть претендувати глобальні міста та держави-нації, яким вдасться мобілізувати та максимізувати свій потенціал. Ті ж з них, що не зможуть цього зробити, зіткнуться з безліччю проблем і поставлять під загрозу власне існування.

Список літератури

1. *Глобальный город: теория и реальность / под ред. Н. А. Слуки. М.: Аванглион, 2007. 243 с.*
2. *Звіт комісії ООН з народонаселення і розвитку. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/015/37/PDF/N1901537.pdf?OpenElement>*
3. *Довбыш Е. Г. Роль глобальных сетей городов в мировой политике. Человек. Сообщество. Управление. – 2014. – № 1. – С. 18 – 31.*
4. *Терборн Й. Как понять города: современный кризис и идея городов без государства. – Журнал социологии и социальной антропологии. 2013. Т. 16. № 1. С. 20-40.*
5. *Sassen S. The Global City: New York, London, Tokyo. Princeton: Princeton University Press. 1991. 480 p.*